

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Recenzie:

**Anamaria Iuga, Frosa Pejoska-Bouchereau, Krassimira Krastanova
Corina Iosif (coord.) Martor – The Museum of the Romanian Peasant
Anthropology Journal/ Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan
Roumain: From Transcribing Orality to Oral Practices of Writing.
Rural and Popular Cultures in the Digital Era, 27, 2022,
ISSN: 1224-6271.**

Silviu G. Totelecan

How to cite this article:

Totelecan, Silviu G. (2023) *Anamaria Iuga, Frosa Pejoska-Bouchereau, Krassimira Krastanova Corina Iosif (coord.) Martor – The Museum of the Romanian Peasant Anthropology Journal/ Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain: From Transcribing Orality to Oral Practices of Writing Rural and Popular Cultures in the Digital Era, 27, 2022, ISSN: 1224-6271. Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 21, pp. 243–245.*
DOI: 10.5281/zenodo.8367417.

© 2023: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

familie. În prezentul volum, s-a reunit o familie cu membrii dispersați prin diverse colțuri ale lumii, aduși laolaltă de dragostea și pasiunea pentru artă și frumos, îngemănate perfect în figura uimitoare a lui Rabindranath Tagore. Editorii noștri, sub a căror privire ageră s-au petrecut minuni ale condeiului, au fost părinții iubitori care au îngrijit puiul până ce acesta a căpătat suficientă putere pentru a părăsi cuibul și a zbura în lume, ducând cu sine cunoaștere, pasiune, dar mai presus de orice, dragoste. Căci ce altceva, dacă nu dragostea, trece dincolo de bariere spațio-temporale, învinge și nimicește norme socio-culturale obtuze și întreține unitatea în diversitate?

Țin să felicit editorii și pe toți cei care au pus umărul și truda la desăvârșirea acestui volum. Felicit, de asemenea, editura pentru sprijinirea acestui proiect editorial. Mulțumesc organizatorilor pentru implicare și ajutor, și dumneavoastră pentru prezență și pentru deschiderea inimii și sufletului către India. Sper ca cele câteva cuvinte așternute să vă fi trezit interesul, în primul rând pentru carte, și apoi pentru descoperirea magistralei personalități a lui Tagore, citirea și înțelegerea căruia, cum bine spunea doamna Mihaela Gligor, presupun un neîncetat și profund exercițiu de învățare despre culturile Indiei.

Vă mulțumesc!

DOI: 10.5281/zenodo.8367410

Rahul Shrivastava,
Ambasador al Indiei în România

Anamaria Iuga, Frosa Pejaska-Bouchereau, Krassimira Krastanova & Corina Iosif
(coord.) *Martor – The Museum of the Romanian Peasant Anthropology Journal/*
Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain: From Transcribing Orality to
Oral Practices of Writing. Rural and Popular Cultures in the Digital Era, 27, 2022,
ISSN: 1224-6271.

Relația dintre oralitate și scris rămâne una dintre temele clasice ale etnologiei. Culturile orale, numite generic tradiționale, au fost cele în jurul cărora s-au organizat interesele tematice ale umaniștilor sfârșitului de secol XVIII și XIX, apoi ale etnologilor herderieni, interesați de nașterea statelor națiune din Europa. Etnologia ca disciplină, cel puțin în formula care a dominat științele umaniste în Europa Occidentală, și-a constituit în bună parte discursul în raport cu oralitatea unor culturi rurale considerate fondatoarele culturilor moderne. Ultimele decenii ale secolului XX și începuturile noului mileniu cunosc o revigorare a analizelor relației dintre oralitate și scris, lucrări precum cele semnate de Paul Zumthor (1990, *Oral Poetry: An Introduction*, Minneapolis: University of Minnesota Press) sau Walter Ong (2002, *Orality and Literacy. The Technologizing of the Word*, London /New York: Routledge) marcând o nouă etapă a cercetărilor acestui vechi raport. Emergente dintr-un peisaj tehnico-socio-cultural destul de diferit, fie și dacă ne gândim doar la generalizarea internetului și explozia mijloacelor de comunicare în masă, noile teoretizări încearcă să dea seamă de rearanjarea raporturilor dintre producția discursivă scrisă și cea orală, respectiv de mutațiile care au loc în interiorul fiecăruia dintre aceste domenii culturale și, nu în ultimul rând, în chiar structura narativului exprimată prin comunicări orale ori materiale scrise.

În această logică – a transformărilor socio-culturale din ultimele decenii – se înscriu numeroase dintre proiectele derulate în ultimii ani la Muzeul Național al Țăranului Român (MȚR), unde există un interes crescut față de schimbările pe care era digitală le aduce (și le provoacă) culturii rurale și populare. O expresie a acestora e cuprinsă între paginile numărului 27/2022 ale revistei de antropologie *Martor*, publicație editată de MȚR, care abordează în volumul din anul trecut continuumul între *transcrierea oralității și practicile orale de scriere*. În amonte, tematica abordată în numărul 27 al revistei, a fost dezbătută cu prilejul colocviului organizat în luna aprilie 2021 de MȚR împreună cu alți parteneri instituționali, eveniment care a prefigurat subiectul și titlul volumului, alcătuit, după cum se cunoaște, din patru secțiuni (ultima dintre ele fiind alocată recenziilor), însoțite de un discurs vizual (de această dată o suită de modele de cusături dintr-un caiet aflat în arhiva muzeului), parte integrantă a proiectului editorial.

Introducerea care precede cele patru secțiuni ale revistei, respectiv textul semnat de Anamaria Iuga împreună cu Frosa Pejaska-Bouchereau, Krasimira Krastanova și Corina Iosif, se dorește a fi, deopotrivă, o incursiune în problematica pusă în joc și, în același timp, un survol printre articolele numărului de revistă, menit a înlătura din percepție, caracterul (aparent) eterogen al materialelor și de a întări convingerea celor care-l lecturează, că subiectul este suficient de complex pentru a fi abordat altfel decât printr-o varietate de perspective. Undeva ni se reamintește cum s-a pierdut varietatea povestitului odată cu trecerea de la prima oralitate (de la povestitul din gură în gură) la a doua oralitate (la „poveștile” auzite la radio); acest atribut major al oralității, consfințit în vremea povestitului, când seară de seară, se relua aceeași poveste la care se adăugau elemente noi cerute de sau pentru a nu plictisi auditoriul compus din copii care urmărea să descopere tot mai mult din lumea/lumile care li se deschideau în fața ochilor odată cu povestea. În altă parte suntem familiarizați cu conceptul volumului (a numărului revistei), care s-a dorit a fi unul care pune laolaltă materiale ce vorbesc despre transformarea oralității în text, dar și despre modul în care oralitatea este încorporată de dispozitivele electronice și hipermedia sau, mai generic, despre multitudinea de procese și fenomene de reorganizare și reierarhizare a relațiilor dintre expresiile orale și cele scrise ale comunicării.

Articolele acestui număr din *Martor* cercetează aspectul dinamic al oralității în culturile locale contemporane, prezentând exemple de practici recente ale modernității, unde experiențele devin texte, dar și unde anumite zone ale vieții sociale sunt transferate tărâmului virtual (pag. 10). Prima secțiune, „*Writing orality. Production and Legitimation of the past*” aduce în prim plan chestiunea textului arhivat ca expresie grafică a comunicării orale. Cele cinci studii de sorginte istorică reunite în această secțiune, articolele semnate de Anete Karlson, Olga Matseva, Mirela Florian, Diana Mihuț și Florența Popescu-Simion investighează raportul dintre oralitate și scris făcând trimitere la arii culturale variate din Lituania, Rusia sau România. Studiile de caz puse în discuție de autoare sunt micro-arheologii (sociale) regionale despre meșteșuguri, pescuit, viața privată, scrisori de pe front din Primul Război Mondial; grupajul de texte evocă translația de la oralitate la scris, una încărcată de multiple semnificații istorice, îndeobște adusă la cuvânt de caietele de notițe ale localnicilor, în care se consemnează istorii mitice și care, la un moment, încep a contribui la crearea patrimoniilor culturale.

A doua secțiune, intitulată „*Orality as a Tool. The Production of the Continuous Present*”, strânge laolaltă studiile semnate de Christina Alexopoulou de Girad, Laura Jiga

Iliescu, Mélanie Nittis, Stefana Yorova și Marin Constantin. Textele, două scrise în franceză, trei în engleză, aduc între paginile revistei crâmpoie de Macedonia, România, Grecia și Bulgaria. Concentrându-se pe problema înregistrării (audio, video și scrise) ca formă de memorare și arhivare a tranziției de la comunicarea (narativă) orală la cea scrisă, acest pachet de texte încearcă să vadă în ce fel comunicarea orală (fie ea înregistrată ocazional, apoi sub forma comunicării mediate de internet ori ca înregistrare arhivată) rămâne o unealtă privilegiată a transmiterii culturale și a producției de cunoaștere pentru „a trăi trecutul ca un prezent continuu” (p. 10-11).

Cea de-a treia secțiune *“Orality on display”* se concentrează pe interdependența dintre expunerea muzeală și acțiunea culturală, ambele modulate, mai mereu, de un anume discurs etnologic în care sunt prinse. Avem reunite sub acest titlu două studii de „etnologie aplicată”, redactate în limba engleză (primul semnat de trei autoare: Krassimira Krastanova, Maria Kissinova și Elitsa Stoilova, iar cel de-al doilea de Ioana Corduneanu), care prezintă niște proiecte artistice ce combină tradiția cu creativitatea, ale căror finalități combină regimul estetic cu cel pedagogic. Ambele lucrări participă, prin problematicile lansate, la o discuție actuală ce se impune în ultimii ani, cea a proceselor de construcției patrimonială, devenită chestiune fundamentală atât în etnologie cât și în istorie.

Cel de-al douăzeci și șaptelea număr al revistei Martor se încheie cu a patra sa secțiune dedicată recenziilor, care completează și nuanțează relația oralitate-scris. Sunt remarcate aici trei volume: unul care reduce la cuvânt poveștile din șezătoare, cel de-al doilea preocupat de „spectacolul etnic”, de expunerile sale scenice și difuzările prin mass-media, iar cel de-al treilea de peisajele muzicale ale perioadei 1900-1989, respectiv de muzicienii, muzicile și instituțiile epocii. Desigur, așa cum, de altfel, o menționează în introducere (p. 11) și coordonatorii acestui număr tematic din *Martor*, volumul nu epuizează subiectul, dar contribuie, fără îndoială, la ampla discuție despre oralitate și scris, la o înțelegere mai profundă și ceva mai nuanțată a relației dintre ele, una centrală încercărilor de aprehendare din punct de vedere socio-cultural și tehnico-istoric a societăților contemporane.

DOI: 10.5281/zenodo.8367417

Silviu G. Totelecan

Ionuț Constantin Isac, *Înțelepciunea sub un cer senin: Antologie de studii de filosofie românească*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană/ Ecou Transilvan, 2021, 312 p., ISBN 978-606-37-1300-2.

Studiile de filosofie românească propuse cititorilor de Ionuț-Constantin Isac, adunate într-o selectă antologie de autor, inspirat intitulată *Înțelepciunea sub un cer senin*, cuprind unele dintre cele mai importante contribuții de istorie a filosofiei românești aduse de filosoful și cercetătorul clujean până în pragul consacrării sale științifice depline. Studiile de adâncă sinteză restitativă precum *O fereastră deschisă spre universul manuscriselor filosofice ale lui Simion Bărnuțiu* (p. 9-40), *Filosoful autodidact Vasile Conta interpretat de profesorul Nicolae Bagdasar* (p. 41-72) și *Mihai Eminescu – 130 de ani de la intrarea în eternitate. Perspective filosofice metafizice asupra conștiinței creatoare* (p. 73-108) aduc în dezbateră științifică actuală de istorie a gândirii și culturii românești poziționări critic-